

„III filar – recepta na wyższą emeryturę”

Konferencja Polskiej Izby Ubezpieczeń
Warszawa, 25 maja 2010 r.

Rada Programowa Konferencji:

prof. dr hab. Tadeusz Szumlisz – *Katedra Ubezpieczenia Społecznego SGH w Warszawie – przewodniczący Rady Programowej.*

Piotr Szczepiórkowski – *Przewodniczący Komisji Ubezpieczeń na Życie PIU, Wiceprezes Zarządu Aviva Polska TU na Życie S.A.*

Lidia Fido – *Członek Komisji Ubezpieczeń na Życie PIU, Członek Zarządu Amplico TU na Życie S.A.*

Adam Sankowski – *Prezes Zarządu Polskiej Izby Pośredników Ubezpieczeniowych i Finansowych.*

dr Witold Walkowiak – *Wiceprezes Polskiej Izby Ubezpieczeń.*

Andrzej Maciążek – *Członek Zarządu Polskiej Izby Ubezpieczeń.*

Grzegorz Krasieński – *Sekretarz Komisji Ubezpieczeń na Życie, Polska Izba Ubezpieczeń.*

Program konferencji

- 9:00-9:30** **Recepcja i rejestracja gości**
- 9:30-9:45** **Otwarcie konferencji**
Jan Grzegorz Prądzyński, Prezes Zarządu Polskiej Izby Ubezpieczeń
- 9:45-10:15** **„Dodatkowe zabezpieczenie emerytalne
– diagnoza i ubezpieczeniowy kierunek zmiany”**
prof. dr hab. Tadeusz Szumlisz, Kierownik Katedry Ubezpieczenia Społecznego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie,
Przewodniczący Rady Programowej Konferencji
- 10:15-10:45** **„Dodatkowe oszczędzanie na emeryturę – spojrzenie makroekonomiczne”**
dr Halina Wasilewska-Trenkner, Katedra Finansów Akademii Leona Koźmińskiego
- 10:45-11:15** **„Między racjonalnością i „jakoś to będzie” – polski paradoks zarządzania finansami osobistymi”**
prof. dr hab. Janusz Czapiński, Katedra Psychologii Społecznej Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego
- 11:15-11:45** **Przerwa kawowa**
- 11:45-12:00** **„Propozycja Komitetu Obywatelskiej Inicjatywy Ustawodawczej RAZEM”**
Adam Sankowski, Prezes Zarządu Polskiej Izby Pośredników Ubezpieczeniowych i Finansowych
- 12:00-12:30** **„Stan i rozwój rynku produktów emerytalnych”**
dr Michał Herbich, Partner Trio Management Actuarial Consulting Sp. z o.o.
- 12:30-13:45** **Pytania do ekspertów, debata oraz podsumowanie konferencji przez Przewodniczącą Rady Programowej**
- 13:45-15:00** **Lunch**

Polska Izba Ubezpieczeń

konferencja:

„III filar – recepta na wyższą emeryturę”

**Dodatkowe zabezpieczenie emerytalne
– diagnoza i ubezpieczeniowy kierunek zmiany**

prof. dr hab. Tadeusz Szumlicz
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

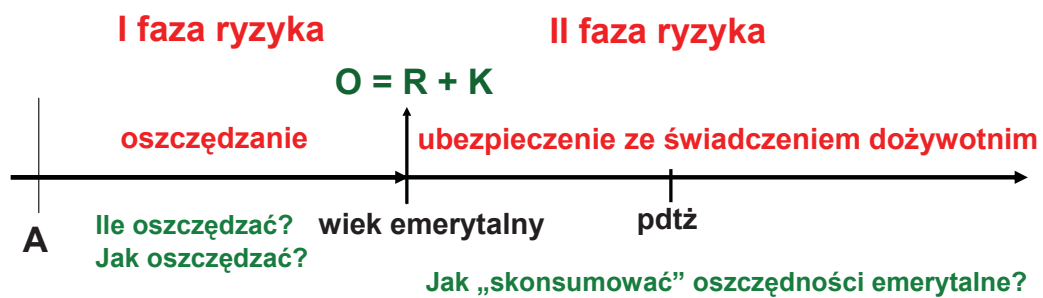
Warszawa, 25 maja 2010 r.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

1

Schemat 1.

Ryzyko starości a podstawowe zabezpieczenie emerytalne

A – rozpoczęcie aktywności zawodowej
O – suma oszczędności emerytalnych
R – oszczędności w postaci uprawnień repartycyjnych
K – oszczędności w postaci uprawnień kapitałowych
pdtż – przeciętne dalsze trwanie życia

Źródło: opracowanie własne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

2

System zabezpieczenia emerytalnego

obejmuje:

- oszczędzanie na okres emerytalny
- (ubezpieczeniową) konsumpcję oszczędności

Teza: zarówno oszczędzanie emerytalne jak i konsumpcja oszczędności emerytalnych nadal wymagają poważnej dyskusji, w której konieczny jest udział zakładów ubezpieczeń, gdyż zmiana systemu emerytalnego powinna mieć charakter ubezpieczeniowy.

Szczególne znaczenie ma dyskusja na temat dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

3

Schemat 2.

Ryzyko starości a system zabezpieczenia emerytalne

Źródło: opracowanie własne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

4

Po co III filar?

Odpowiedź 1

Aby stworzyć system emerytalny.

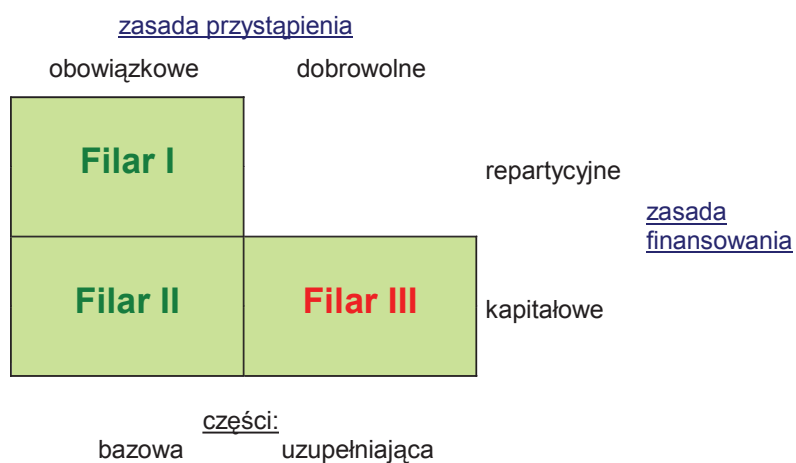
Teza: III filar musi być immanentną częścią nowego systemu zabezpieczenia emerytalnego.

Cel: ustanowienie systemu o trzech filarach, w rozumieniu klasycznej, trójfilarowej prezentacji systemu zabezpieczenia emerytalnego.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

5

Schemat 3. Trójfilarowa prezentacja systemu emerytalnego w Polsce (mylący podział części bazowej systemu na odrębne filary)

Źródło: opracowanie własne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

6

Schemat 4.

Klasyczna trójfilarowa prezentacja systemu emerytalnego
(odpowiedź na pytanie: kto ma [może, powinien] dbać o przyszłe zabezpieczenie emerytalne?)

	Filar I	Filar II	Filar III
kryteria:			
podmiotowe	państwo	pracodawcy	przyszli emeryci
dochodowe	emerytura podstawowa	dodatkowe środki emerytalne	dodatkowe środki emerytalne
części systemu	bazowa	uzupełniająca	uzupełniająca

Źródło: opracowanie własne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

7

Schemat 5.

Zmiana trójfilarowej prezentacji systemu emerytalnego

	Filar Ia + Ib	Filar II (ZPE)	Filar III (IPE)
kryteria:			
podmiotowe	państwo	pracodawcy	przyszli emeryci
dochodowe	emerytura podstawowa	dodatkowe środki emerytalne	dodatkowe środki emerytalne
części systemu	bazowa	uzupełniająca	uzupełniająca

Ia – repartycyjna część bazowa; Ib – kapitałowa część bazowa;
ZPE – zakładowe plany emerytalne (polskie PPE);
IPE – indywidualne plany emerytalne (polskie IKE).

Źródło: opracowanie własne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

8

Schemat 6. Pięciofilarowa prezentacja systemu emerytalnego

Filary	Główne kryteria:		
	charakterystyki systemowe	przystąpienie	finansowanie
0	emerytura „socjalna” (ogólnie dostępna lub uzyskiwana na podstawie oceny sytuacji materialnej)	przez afiliację	budżetowe
1	publiczna część systemu emerytalnego (zarządzana publicznie, o zdefiniowanym świadczeniu lub o zdefiniowanej składce)	obowiązkowe	składki uzupełniane podatkami
2	zakładowe lub indywidualne plany emerytalne (w pełni kapitałowe o zdefiniowanym świadczeniu albo w pełni kapitałowe o zdefiniowanej składce)	obowiązkowe	aktywa finansowe
3	zakładowe lub indywidualne plany emerytalne (częściowo lub w pełni kapitałowe o zdefiniowanym świadczeniu albo kapitałowe o zdefiniowanej składce)	dobrowolne	aktywa finansowe
4	różnorodne nieformalne i formalne formy wsparcia materialnego w okresie starości	dobrowolne	aktywa finansowe i niefinansowe

Źródło: opracowanie na podstawie R. Holzmann, R. Hinz z udziałem innych, Old-Age Income Support In the 21st Century. An International Perspective on Pension Systems and Reform, Washington 2005, The World Bank, s.10.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

9

Jak w systemie emerytalnym rozumieć „bezpieczeństwo dzięki różnorodności”?

- bezpieczeństwo dzięki zastosowaniu w systemie finansowania repartycyjnego i finansowania kapitałowego
- bezpieczeństwo dzięki przyjęciu w systemie zasad zdefiniowanej składki i zdefiniowanego świadczenia
- bezpieczeństwo dzięki uwzględnieniu w systemie uczestnictwa obowiązkowego i uczestnictwa dobrowolnego
- bezpieczeństwo dzięki spowodowaniu w systemie aktywności wielu podmiotów (państwa, pracodawców, przyszłych emerytów)
- bezpieczeństwo dzięki występowaniu w systemie różnorodnych produktów emerytalnych

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

10

Po co III filar?

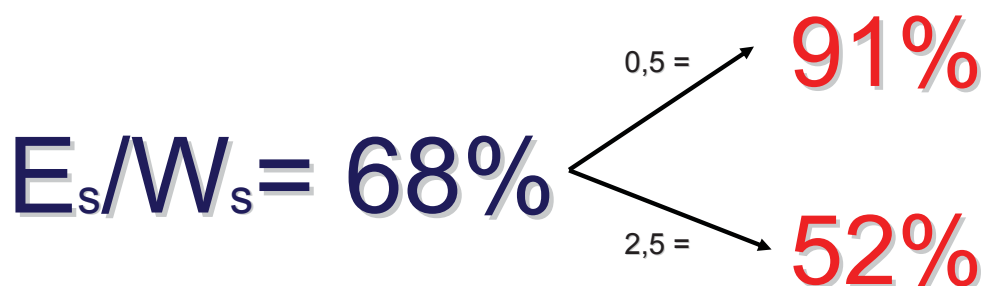
Odpowiedź 2

Z powodu poważnego obniżenia stopy zastąpienia (wynagrodzenia przez emeryturę).

Teza: Obniżenie stopy zastąpienia urealnia zobowiązania międzypokoleniowe (państwa), ale powoduje problem adekwatności świadczeń (realne niebezpieczeństwo upowszechnienia dopłat do minimalnych emerytur).

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

11

(różnicowanie stóp zastąpienia w zależności od wcześniejszych wynagrodzeń
– im niższe wynagrodzenie tym relatywnie wyższa stopa zastąpienia;
– im wyższe wynagrodzenie tym relatywnie niższa stopa zastąpienia)

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

12

Zasada obliczania emerytury – zdefiniowane świadczenie

element 1

KB x 24%

element 2

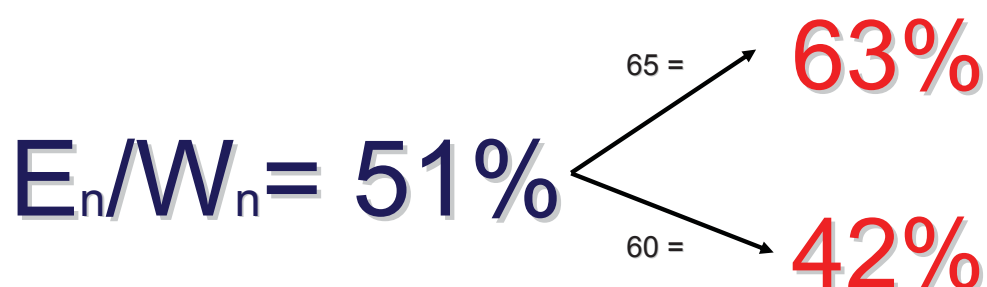
iPW x 1,3% za każdy rok składkowy

element 3

iPW x 0,7% za każdy rok nieskładkowy

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

13

(różnicowanie stóp zastąpienia w zależności od momentu przejścia na emeryturę

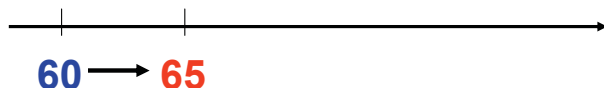
- im późniejsze przejście tym wyższa stopa zastąpienia;
- im wcześniejsze przejście tym niższa stopa zastąpienia)

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

14

Zasada obliczania emerytury – zdefiniowana składka

$$E = \frac{R + K}{pdtz}$$

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

15

Porównanie stóp zastąpienia wynagrodzenia przez emeryturę w „starym” i nowym systemie emerytalnym

(każda z osób przepracowała 30 albo 35 lat [jeżeli przeszła na emeryturę w wieku 65 lat] oraz uzyskała 5 lat tzw. nieskładkowych)

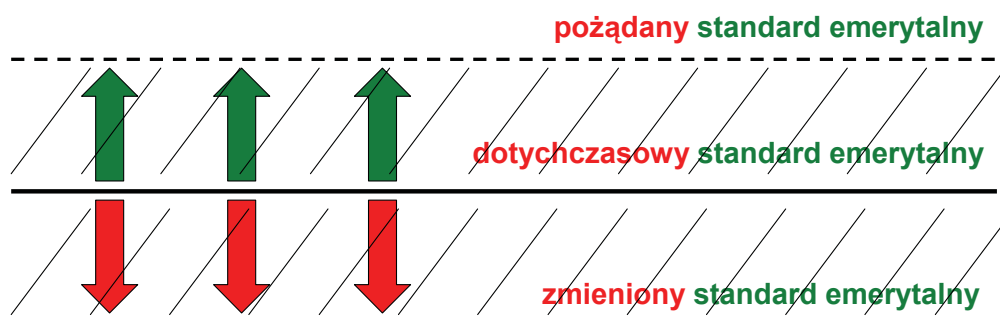
pleć	wiek	% średniego wynagrodzenia	„stary”	nowy system
kobieta	60	50	91%	43%
kobieta	60	100	67%	43%
kobieta	60	250	52%	43%
kobieta	65	50	96%	63%
kobieta	65	100	73%	63%
kobieta	65	250	58%	63%
mężczyzna	65	50	96%	63%
mężczyzna	65	100	73%	63%
mężczyzna	65	250	58%	63%

Źródło: opracowanie własne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

16

Schemat 7.
Powstawanie pola dla dodatkowych przedsięwzięć emerytalnych

Ważny komentarz:

Zmieniony standard urealnienia bazowe zabezpieczenie emerytalne, przede wszystkim z punktu widzenia demograficznego. Wyższy standard wymagałby podniesienia obowiązkowej składki.

Źródło: opracowanie własne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

17

**Zasada obliczania emerytury –
zdefiniowana składka +**

$$E = \frac{R + K}{pdtz} +$$

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

18

Po co III filar?

Odpowiedź 3

Aby upowszechnić dodatkowe oszczędzanie emerytalne i ubezpieczenia emerytalne.

Tezy: (1) Opodatkowanie dodatkowego oszczędzania na okres starości jest poważnym błędem systemowym; jest bowiem rozwiązaniem niekonsekwentnym z punktu widzenia założeń nowego systemu emerytalnego.

(2) Odpowiednie zwolnienie podatkowe nie jest zbyt dużą preferencją dla bogatych, natomiast brak takiego zwolnienia odstrasza gorzej sytuowanych od udziału w dodatkowym oszczędzaniu na okres starości (zabezpieczenie emerytalne i pielęgnacyjne).

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

19

Teza systemowa: **Równoległe opodatkowanie**

S - składka

K - korzyści kapitałowe

E - emerytura

	<u>S</u>	<u>K</u>	<u>E</u>
Filar I	N	N	T
Filar II	N	N	T
Filar III	T	N	N
Filar III	N	N	T

Źródło: opracowanie własne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

20

Teza ideowa dotycząca problemu opodatkowania:
jeżeli państwo nie jest w stanie zapewnić odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa socjalnego (w tym przypadku dotyczącego zabezpieczenia emerytalnego), to nie powinno opodatkowywać wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe w celu podniesienia tego poziomu.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

21

Ważniejsze jest upowszechnienie długookresowego oszczędzania niż wielkość oszczędności niewielu uczestników.
Włączenie dobrowolnego oszczędzania i ubezpieczenia do systemu emerytalnego może pozwolić przynajmniej w części uniknąć problemu dopłat do minimalnych emerytur.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

22

Konieczny **silny sygnał** dla upowszechnienia dodatkowego oszczędzania na okres starości.

Zwolnienie wkładu od podatku
– jakiej kwoty?

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

23

Jeśli stopa zastąpienia z bazowej części systemu wyniesie około **50%**, to dla osiągnięcia **75%** stopy zastąpienia konieczne jest systematyczne dodatkowe oszczędzanie w wysokości 35-40% składki płaconej na bazowe zabezpieczenie emerytalne.

Minimalna podstawa ustalenia preferencji podatkowych powinna wynosić 35-40% składki rocznej płaconej od przeciętnego wynagrodzenia na bazowe zabezpieczenie emerytalne.

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

24

Trzeba jednak wziąć pod uwagę konieczność „nadgonienia” zaległości w oszczędzaniu wynoszące już *de facto* ponad 10 lat.

Uzasadnienie dla innej skali preferencji podatkowych.

Inne preferencje:

Uelastycznienie dyspozycji wkładem z zachowaniem celu emerytalnego (zdefiniowanie zasad uczestnictwa, zwrotu i wypłat z PPE oraz IKE).

Oceny rozwiązań III filarowych

Zakładowe plany emerytalne:

PPE (pracownicze programy emerytalne)

- ogólnie dobre rozwiązanie (po spóźnionych nowelizacjach)
- konieczne zwolnienie podatkowe wkładu oszczędnościowego
- niezbędne ułatwienia w rejestracji programu

Indywidualne plany emerytalne:

IKE (indywidualne konta emerytalne)

- zupełnie błędna „filozofia” i konstrukcja

Jakie programy poza PPE i IKE?

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

27

System emerytalny jako odroczone ubezpieczenie rentowe (annuity)

ze świadczeniem dożywotnim:

- renta ze zwrotem składek (z OFE)
- renta bez zwrotu składek (z FUS).

Wykorzystanie środków z dodatkowego oszczędzania

Ubezpieczenia rentowe ze składki jednorazowej (kapitałowej):

- renta życiowa (dożywotnia)
- renta życiowa (dożywotnia) z okresem gwarantowanym
- renta pewna (wypłacana przez x lat).

III filar jako połączenie oszczędzania z ubezpieczeniem (odroczone ubezpieczenie rentowe).

T.Szumlicz - PIU 25.05.2010

28

Dodatkowe oszczędzanie na emeryturę – spojrzenie makroekonomiczne

Dr Halina Wasilewska-Trenkner

Akademia Leona Koźmińskiego

Warszawa, 25 maja 2010 r.

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

**Czy Polacy będą skłonni skorzystać
w większej niż dotychczas skali
z możliwości wieloletniego,
dobrowolnego oszczędzania na swoje przyszłe emerytury?**

2

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

1. Jakie są perspektywy rozwoju gospodarki w najbliższych latach, w tym przede wszystkim próba odpowiedzi, jak będzie kształtować się w nadchodzących latach tempo wzrostu wynagrodzeń oraz sytuacja na rynku pracy, jaka będzie inflacja?
2. Jak będą kształtować się dochody i wydatki gospodarstw domowych, czy będą one dysponowały nadwyżkami dochodów, które zechcą przeznaczyć na wieloletnie oszczędzanie?
3. Jaka będzie sytuacja sektora finansów publicznych w najbliższych latach, czy będzie stać ten sektor na odłożenie w czasie prognozowanych dochodów?

3

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

- 1. Jakie są perspektywy rozwoju gospodarki w najbliższych latach, w tym przede wszystkim próba odpowiedzi, jak będzie kształtować się w nadchodzących latach tempo wzrostu wynagrodzeń oraz sytuacja na rynku pracy, jaka będzie inflacja?**

4

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

1. Jakie są perspektywy rozwoju gospodarki ...

Prognoza Instytutu Ekonomicznego NBP przewiduje, że w latach 2010-2012:

- PKB w Polsce będzie wzrastać w tempie ok. 3,0% rocznie,
- w tym samym czasie spożycie indywidualne będzie rosło w granicach 2,4% w 2010 r. do 2,0% w 2012 r.,
- Płace brutto będą charakteryzować się rocznym wzrostem ok.4% w latach 2010-2011 i dopiero w 2012 r. tempo to przyspieszy do 5,3%,

Analitycy NBP przewidują, że w latach 2010 i 2011 liczba pracujących będzie, choć coraz wolniej, maleć. Dopiero w 2012 r. gospodarka odnotuje nieznaczny (o 0,2%) przyrost liczby pracujących.

5

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

1. Jakie są perspektywy rozwoju gospodarki ... cd

Tabl.1. Wskaźniki wzrostu cen w latach 2009-2012 (w %, rok do roku)

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012
Wzrostu cen konsumenta CPI	3,5	1,6	2,4	3,5
Ceny żywności	4,1	-1,3	0,7	3,4
Ceny energii	5,5	3,3	2,5	5,3
Wskaźnik cen inflacji bazowej *	2,7	2,7	3,0	3,2

* po wyłączeniu cen żywności i energii

Źródło: Projekcja inflacji i PKB; Raport o inflacji, NBP, luty 2010 r., s. 65.

6

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

1. Jakie są perspektywy rozwoju gospodarki ... cd

Przewidywane tempo wzrostu płac brutto będzie wyższe od tempa wzrostu cen, co w skali całej gospodarki oznaczać będzie niewielki wzrost płacy realnej, o ok. 2,3% w 2010 r., poprzez 1,5% w 2011 do 1,8% w 2012 r.

Jeśli rzeczywisty przebieg procesów gospodarczych będzie zbliżony do przedstawianego w tej projekcji, nadchodzące lata przyniosą pewną poprawę sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, jednak poprawa ta będzie wyraźniej odczuwalna dopiero w 2012 roku, gdy przestanie wzrastać stopa bezrobocia.

7

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

2. Jak będą kształtować się dochody i wydatki gospodarstw domowych, czy będą one dysponowały nadwyżkami dochodów, które zechcą przeznaczyć na wieloletnie oszczędzanie?

8

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

2. Jak będą kształtować się dochody i wydatki gospodarstw ...

Tabl.2. Dochody miesięczne na osobę w gospodarstwach domowych pracowników w latach 2008-2012 (w zł)

Dochód na 1 osobę	2008*	2009**	2010p	2011p	2012p
Rozporządzalny	1049,84	1090	1112	1153	1216
Z pracy najemnej	874,95	908	926	960	1013

Źródło: obliczenia własne: *dane GUS, **dane oszacowane, p - prognoza

9

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

2. Jak będą kształtować się dochody i wydatki gospodarstw ... cd

Ograniczając możliwość odpisu na III filar tylko do dochodów z pracy i przyjmując, że maksymalna kwota oszczędzana ma wynieść 4800 zł, rozwiązanie to kierujemy do gospodarstw domowych bogatszych, choć podstawowym celem jest wspomnienie osób obecnie gorzej zarabiających.

Gdyby przyjąć, że przeciętna rodzina ma wykorzystać całą stawkę odpisu, to oznaczałoby to, iż powinna złożyć w funduszu inwestycyjnym prawie 42% dochodu z pracy przypadającego na 1 osobę w gospodarstwie domowym (proporcja dla 2011 r.). Nawet biorąc pod uwagę, że wśród członków gospodarstwa są osoby zawodowo bierne taka skala oszczędności jest mało prawdopodobna.

10

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

2. Jak będą kształtować się dochody i wydatki gospodarstw ... cd

Tabl.3. Wydatki miesięczne na 1 osobę w pracowniczych gospodarstwach domowych w latach 2008-2012 (w zł)

Wydatki	2008 *	2009**	2010p	2011p	2012p
Ogółem	887,03	916,0	933,0	955,0	988,0
Żywność	216,03	225,0	222,0	224,0	231,0
Energia	84,02	89,0	91,0	94,0	99,0
Pozostałe towary i usługi	586,98	602,0	620,0	637,0	658,0

Źródło: obliczenia własne *dane GUS, **dane oszacowane, p - prognoza

11

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

2. Jak będą kształtować się dochody i wydatki gospodarstw ...

Jedynie w dwóch ostatnich latach (2011 i 2012) dochody z pracy, jakimi dysponować będą gospodarstwa domowe pracowników, umożliwią sfinansowanie wydatków opisanych w tabelicy 3. Nadwyżki dochodów z pracy nad wydatkami, w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwie, będą jednak niewielkie i wyniosą 5 zł miesięcznie w 2011 r. oraz 25 zł w 2012 roku.

Znakomita część gospodarstw domowych nie oszczędza, ponieważ bieżące potrzeby konsumpcyjne pochłaniają prawie w całości bieżące dochody, a przypuszczalny odsetek gospodarstw mających majątkowe źródła dochodów jest bardzo mały.

12

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

2. Jak będą kształtować się dochody i wydatki gospodarstw ...

Polskie gospodarstwa domowe są silnie zróżnicowane pod względem osiąganych dochodów. Współczynnik koncentracji dochodów w Polsce w 2009 r. oceniono (*Diagnoza społeczna 2009 red. J.Czapiński, T.Panek*) na prawie 5,0. Pasuje to Polsce w grupie krajów o znacznym zróżnicowaniu dochodów.

- W badaniach ankietowych prowadzonych przez COBOS respondenci oceniając swoje dochody określają je następująco:
 - żyjemy bardzo biednie – nie starcza nawet na podstawowe potrzeby: 4,1% ogółu badanych, w tym 1,3% badanych pracujących,
 - żyjemy skromnie – musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować: 27,8% ogółu badanych, w tym 18,2% badanych pracujących,
 - żyjemy średnio – starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy: 53,2% ogółu badanych, w tym 60,0% pracujących,
 - żyjemy dobrze – starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania: 13,8% ogółu badanych, w tym 19,0% pracujących,
 - żyjemy bardzo dobrze – możemy pozwolić sobie na pewien luksus: 1,1% ogółu badanych, w tym 1,6% pracujących.

13

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

2. Jak będą kształtować się dochody i wydatki gospodarstw ...

W opracowaniu (*P.Kozarzewski „Zasoby i strategię gospodarstw domowych u progu kryzysu” w: Polacy równi i równiejsi, red. M.Jarosz, Instytut Studiów Politycznych PAN*) znajdujemy informacje o tym, jaki dochód uważają respondenci za pozwalający żyć na poziomie dostatnym (2263 zł na członka rodziny) oraz średnim (1473 zł na członka rodziny).

Z tych samych badań wynika, że oszczędności posiada 34,8% respondentów, jednak tylko połowa spośród posiadających oszczędności uważa, że starczy ich na dłużej niż 4 miesiące. Wśród osób pracujących ta grupa jest nieco liczniejsza, osiąga 51,9%.

Dla pełnego obrazu dodajmy jeszcze, że zadłużonych jest ok. 45% respondentów, a wśród pracujących udział ten sięga 52%.

Reasumując, w większości gospodarstw domowych wygospodarowanie dodatkowych środków na długofalowy plan oszczędzania będzie bardzo trudne, a dla ekonomicznie słabszych rodzin, praktycznie niemożliwe.

14

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

3. Jaka będzie sytuacja sektora finansów publicznych w najbliższych latach, czy będzie stać ten sektor na odłożenie w czasie prognozowanych dochodów?

15

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

3. Jaka będzie sytuacja sektora finansów publicznych ...

Zgodzić się wypada z Instytutem Studiów Podatkowych, że koszt doraźny zwolnienia podatkowego dla budżetu państwa byłby niewielki.

Jednak w przypadku całego sektora finansów publicznych koszt ten byłby już znakomicie wyższy, bo trzeba uwzględnić potrzebę uzupełnienia dochodów jednostek samorządu terytorialnego o prognozowane ubytki w podatku dochodowym od osób fizycznych.

Trzeba też pamiętać, że koszt ten rozkładałby się regionalnie nierównomiernie.

System rozliczania projektowanej ulgi jest kolejnym utrudnieniem w pracy urzędów skarbowych i będzie wymagać dodatkowych nakładów.

Ponadto projekt zakłada, że kwota ulgi będzie się zwiększać w miarę upływu czasu ze względu na inflację.

Korzyści budżetu pojawią się na większą skalę dopiero po przejściu na emeryturę, wówczas, gdy emeryt zacznie płacić podatek dochodowy oraz podatki konsumpcyjne.

16

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

Podsumowanie

Z makroekonomicznego punktu widzenia, w średnim horyzoncie, uruchomienie programu długofalowego oszczędzania nie wydaje się wskazane.

- Po pierwsze, ten ciekawy i elegancki projekt jest mylnie adresowany. W realiach polskiej gospodarki większość gospodarstw domowych osób pracujących nie będzie mogła z niego korzystać z czysto ekonomicznych powodów.
- Po drugie, ten projekt wprowadza nowe komplikacje do rozliczania podatku dochodowego od osób fizycznych, zarówno w relacji podatnik-urząd skarbowy jak i pomiędzy jednostkami sektora finansów publicznych korzystających z wpływów z tego podatku.

17

III filar – spojrzenie makroekonomiczne

Podsumowanie

- Po trzecie, jest to rozwiązanie kosztowne dla sektora finansów publicznych.
- Po czwarte, Autorzy wskazują, i to słusznie, że gromadzone oszczędności mogłyby stanowić źródło pokrycia dla emitowanych wieloletnich obligacji Skarbu Państwa. Rodzi się więc pytanie, czy nie byłoby prostszym rozwiązaniem wprowadzenie przez Skarb Państwa specjalnych emisji obligacji skarbowych, które byłyby dostępne dla obywateli polskich na preferencyjnych warunkach, np. ze specjalnym dyskontem pod warunkiem, że nie byłyby przez np. 10 lat przedmiotem obrotu na rynku papierów wartościowych?

18

Dziękuję za uwagę

Między racjonalnością i „jakoś to będzie”

Janusz Czapiński

Uniwersytet Warszawski i Wyższa Szkoła Finansów i
Zarządzania

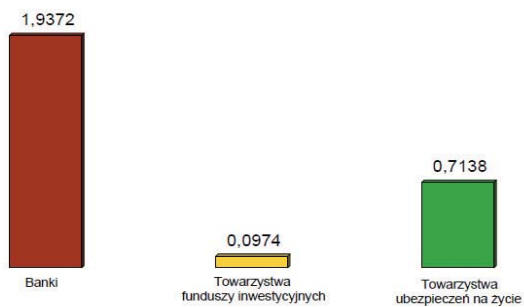
Co ma wpływ na zarządzanie finansami osobistymi (w tym skłonność do ubezpieczeń)?

- Zaufanie
- Poczucie kontroli
- Wyobrażenia o własnej przyszłości (nierealistyczny optymizm/pesymizm)
- Skłonność do ryzyka
- Porównania społeczne – co mnie czeka?

Zaufanie

RYS. 7. PRZEDSTAWIĘ TERAZ PANU(I) LISTĘ RÓŻNYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH. O KAŻDEJ Z NICH PROSZĘ POWIEDZIEĆ, W JAKIM STOPNIU BUDZI ONA PANA(I) ZAUFANIE. ODPOWIADAJĄC PROSZĘ POSŁUŻYĆ SIĘ SKALĄ, NA KTÓREJ -5 OZNACZA, ŻE INSTYTUCJA TA BUDZI W PANU(I) GŁĘBOKĄ NIEUFNOŚĆ, 0 - ŻE JEST ONA PANU(I) OBOJĘTNA, A +5 OZNACZA, ŻE MA PAN(I) DO TEJ INSTYTUCJI PEŁNE ZAUFANIE. OCZYWIŚCIE MOŻE SIĘ PAN(I) POSŁUGIWAĆ INNYMI OCENAMI Z TEJ SKALI. JEŻELI JAKIEJS INSTYTUCJI PAN(I) NIE ZNA, PROSZĘ MI O TYM POWIEDZIEĆ
(ŚREDNIA NA SKALI OD -5 "GŁĘBOKA NIEUFNOŚĆ" DO 5 "PEŁNE ZAUFANIE")

CBOS

CBOS 2009

Tabela 7

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność ZUS?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	X 2009		XI 2009		XII 2009	
	w procentach					
Zdecydowanie dobrze	1	20	1	22	2	20
Raczej dobrze	19		21		18	
Raczej źle	30	62	32	57	31	56
Zdecydowanie źle	32		25		25	
Trudno powiedzieć	18		21		24	

CBOS 2009

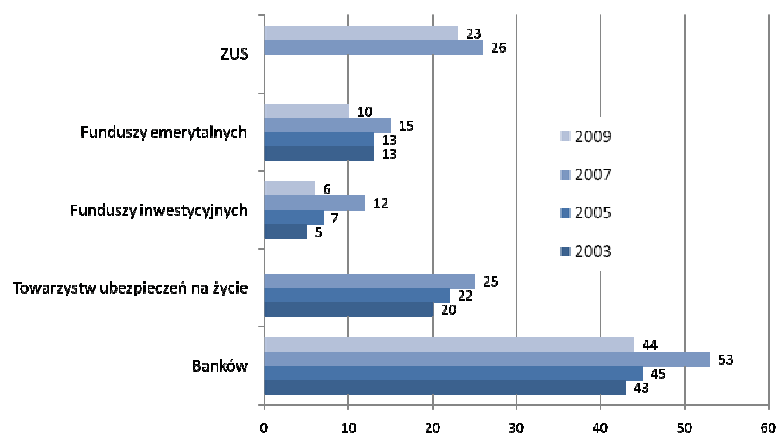
Tabela 6

Wymień teraz różne instytucje finansowe, o każdej z nich proszę powiedzieć, czy darzy ją Pan(i) zaufaniem. Czy ma Pan(i) zaufanie do:	Skala zaufania do instytucji finansowych*			
	zaufanie	ocena neutralna	brak zaufania	Trudno powiedzieć
	w procentach			
– banków działających w Polsce	58	17	19	6
– zakładów i firm ubezpieczeniowych	44	21	28	7
– firm zajmujących się doradztwem finansowym	27	27	27	19
– Otwartych Funduszy Emerytalnych (OFE)	26	23	37	15

* Odpowiadając na to pytanie badani posługiwali się 11-stopniową skalą, na której -5 oznaczało, że danej instytucji zupełnie nie można ufać, a +5 – że można ufać bez zastrzeżeń

Źródło: CBOS 2010

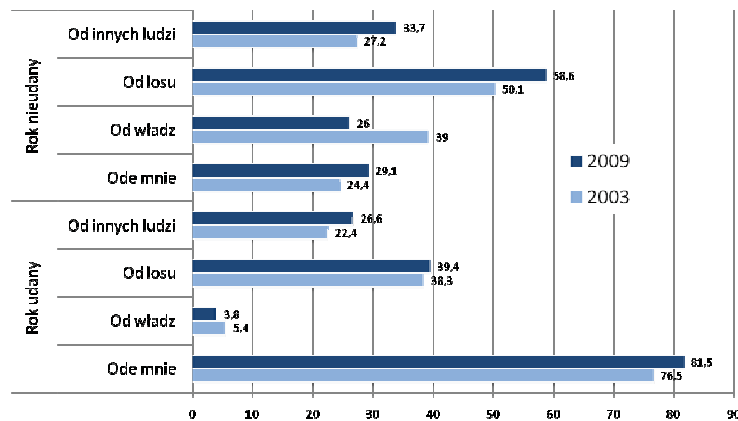
Czy ma Pan(i) zaufanie do: (proc. odpowiedzi TAK)

Źródło: Diagnoza Społeczna

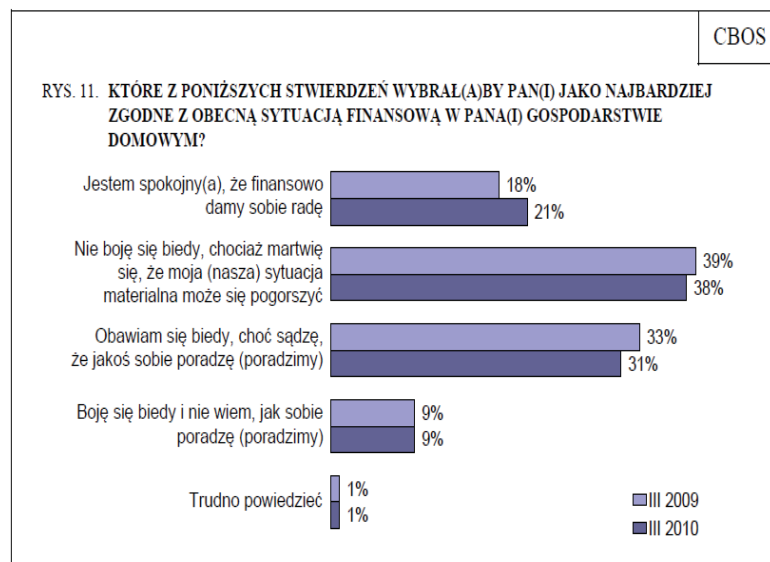
Poczucie kontroli i nierealistyczny obraz siebie w przyszłości

Poczucie kontroli i nierealistyczny obraz siebie w przyszłości

Od kogo zależało, że miniony rok był w życiu respondenta udany lub nieudany? (procent wskazań na samego siebie, na władze, los i innych ludzi wśród osób oceniających miniony rok jako udany lub nieudany w 2003 i 2009 r.)

Źródło: Diagnoza Społeczna

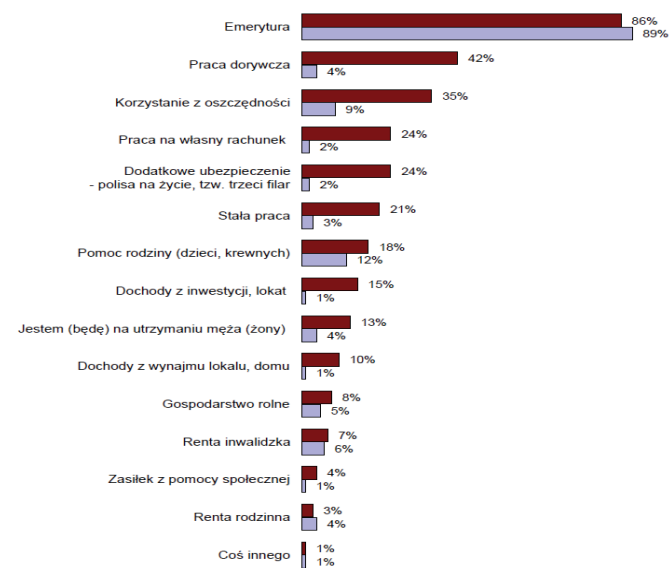

Źródło: CBOS 2010

RYS. 5.

■ Jak Pan(i) sądzi, z czego będzie się Pan(i) utrzymywał(a) na stare lata?
Badani niepobierający świadczeń emerytalnych (N=725)

■ Z czego utrzymuje się Pan(i) obecnie, niezależnie od tego, czy jest to główne czy też dodatkowe źródło utrzymania?
Badani, którzy pobierają świadczenia emerytalne (N=297)

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać kilka źródeł utrzymania

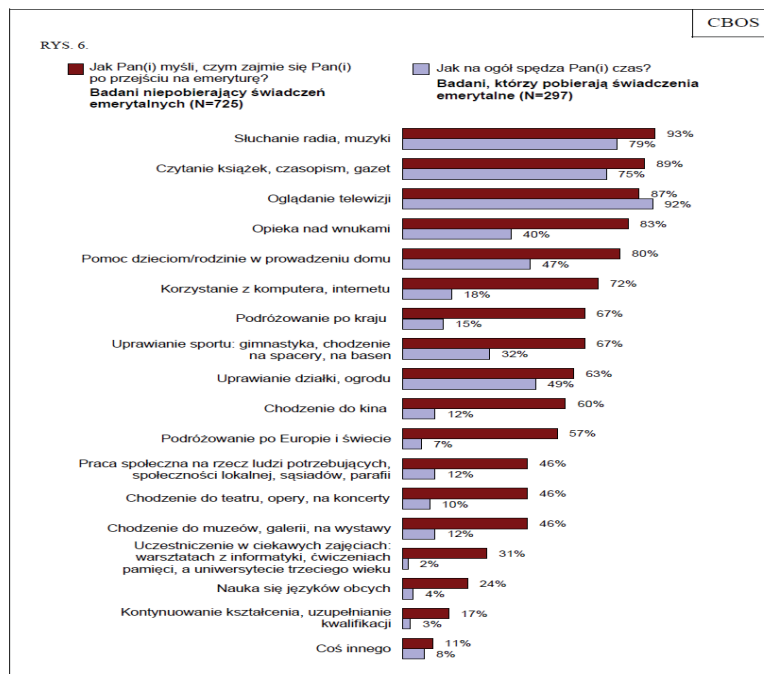
Źródło: CBOS 2009

Tabela 4

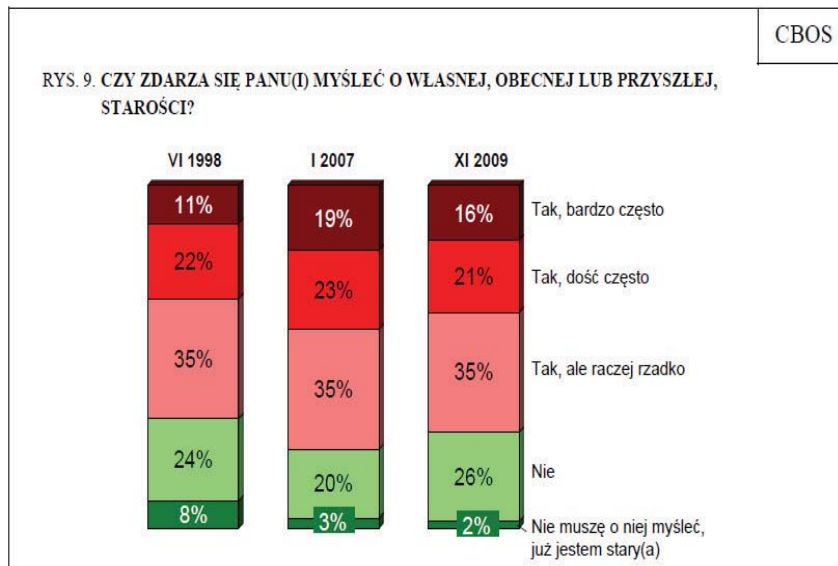
	Jak Pan(i) sądzi, z czego będzie się Pan(i) utrzymywał(a) na stare lata?			Z czego utrzymuje się Pan(i) obecnie, niezależnie od tego, czy jest to główne czy też dodatkowe źródło utrzymania? (N=297)
	Wskazania badanych w wieku			
	18-30 lat (N=251)	31-45 lat (N=237)	powyżej 45 lat (N=237)	
	w procentach			
Emerytura	87	89	81	89
Pomoc rodziny (dzieci, krewnych)	11	17	25	12
Renta inwalidzka	2	4	13	6
Renta rodzinna	2	3	5	4
Gospodarstwo rolne	5	11	7	5
Zasilek z pomocy społecznej	3	4	4	1
Praca dorywcza	49	44	34	4
Praca na własny rachunek	36	26	9	2
Stała praca	33	20	9	3
Dodatkowe ubezpieczenie – polisa na życie, tzw. trzeci filar	34	27	10	2
Korzystanie z oszczędności	52	34	18	9
Dochody z inwestycji, lokat	27	14	3	1
Dochody z wynajmu lokalu, domu	20	8	4	1
Jestem (będę) na utrzymaniu męża (żony)	11	13	14	4
Coś innego	2	1	1	1

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać kilka źródeł utrzymania

Źródło: CBOS 2009

Źródło: CBOS 2009

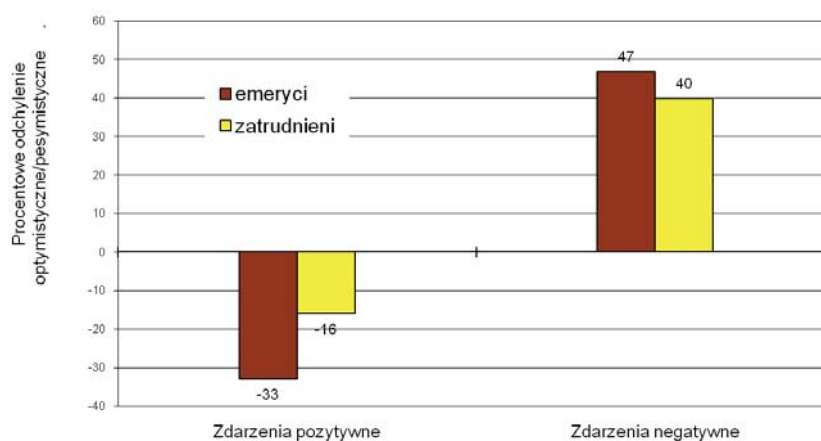
Źródło: CBOS 2009

Tabela 2

	Czy zdarza się Panu(i) myśleć o własnej, obecnej lub przyszłej, starości?			
	Tak, bardzo często	Tak, dość często	Tak, ale raczej rzadko	Nie
w procentach				
Wiek				
18–24 lata	3	16	37	44
25–34	6	12	51	31
35–44	9	17	42	31
45–54	14	30	33	23
55–64	18	32	31	17
65 lat i więcej	45	21	16	14
Płeć				
Mężczyźni	12	17	35	34
Kobiety	20	25	35	19

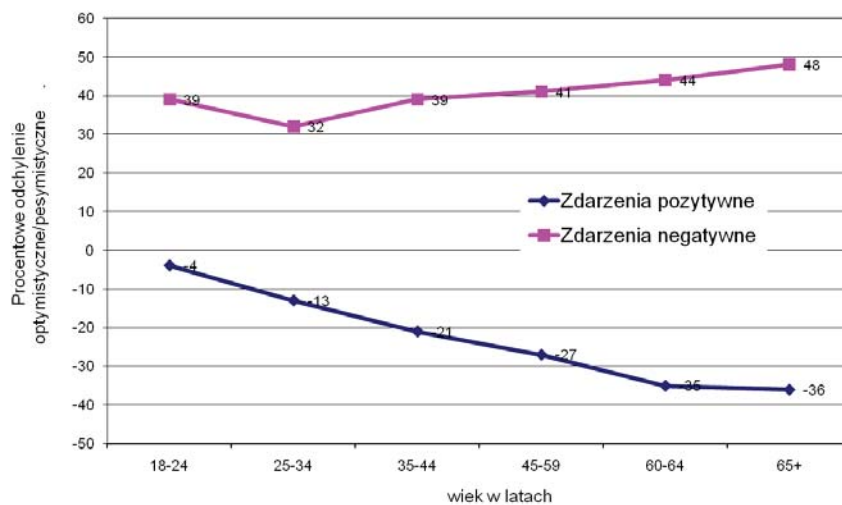
Pominięto odpowiedzi „Nie muszę o niej myśleć, już jestem stary(a)”

Źródło: CBOS 2009

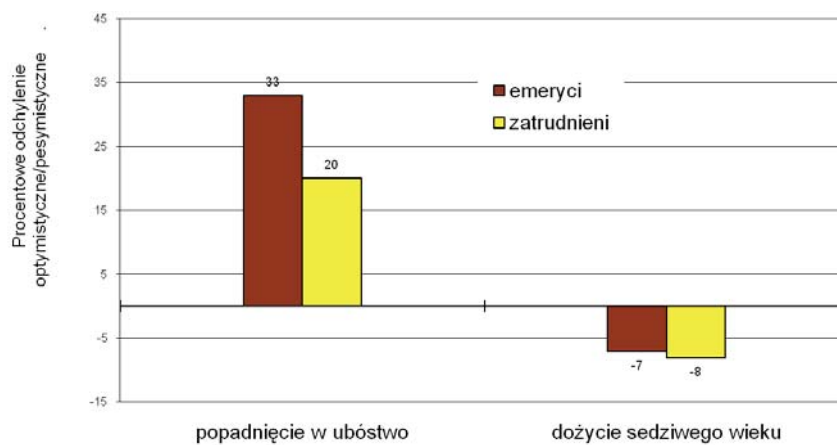
Nierealistyczny optymizm (+) i pesymizm (-) w odniesieniu do negatywnych i pozytywnych wydarzeń wśród zatrudnionych i emerytów

Źródło: Diagnoza Społeczna 2003

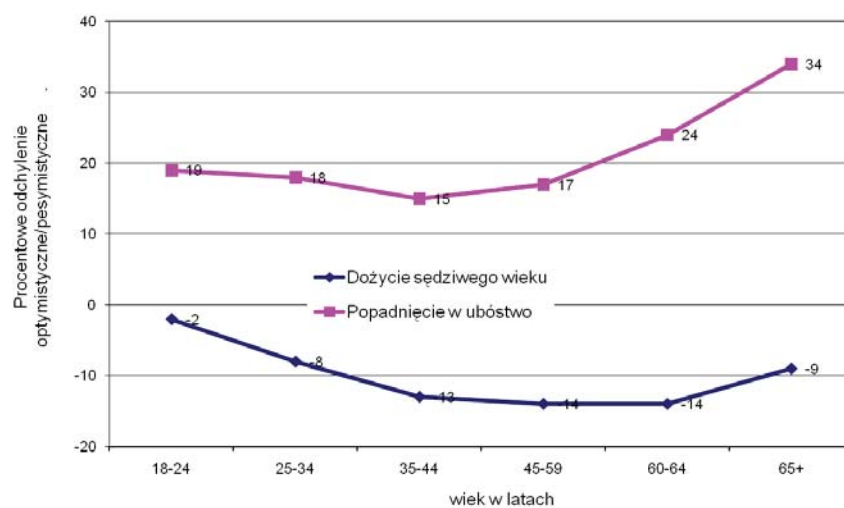
Nierealistyczny optymizm (+) i pesymizm (-) w odniesieniu do negatywnych i pozytywnych wydarzeń ze względu na wiek

Źródło: Diagnoza Społeczna 2003

Nierealistyczny optymizm (+) i pesymizm (-) dla popadnięcia w ubóstwo i dożycia w zdrowiu sędziwego wieku wśród zatrudnionych i emerytów

Źródło: Diagnoza Społeczna 2003

Nierealistyczny optymizm (+) i pesymizm (-) dla popadnięcia w ubóstwo i dożycia w zdrowiu sędziwego wieku ze względu na wiek

Źródło: Diagnoza Społeczna 2003

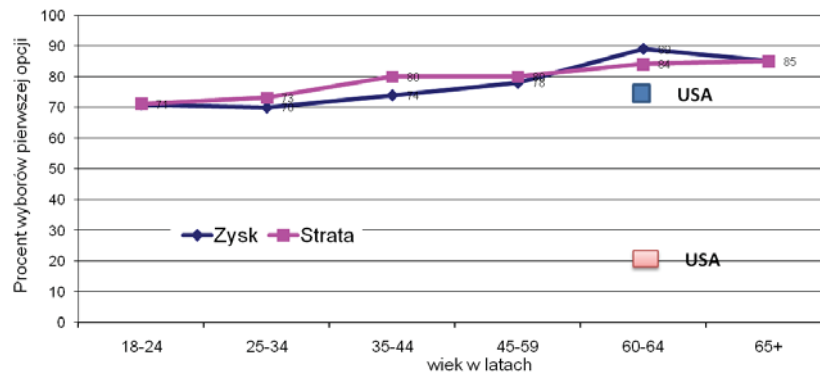
Skłonność do ryzyka

Gdyby wygrał Pan jakiś zakład o 200 zł. i miał do wyboru: wziąć od razu 200 zł., lub rzucać monetą i albo nic nie dostać, jeśli wypadnie reszka, albo dostać 400 zł., jeśli wypadnie orzeł - to co by Pan wybrał?

1. wziąć 200 zł. od razu
2. rzucać monetą i albo nic nie dostać, albo dostać 400 zł.

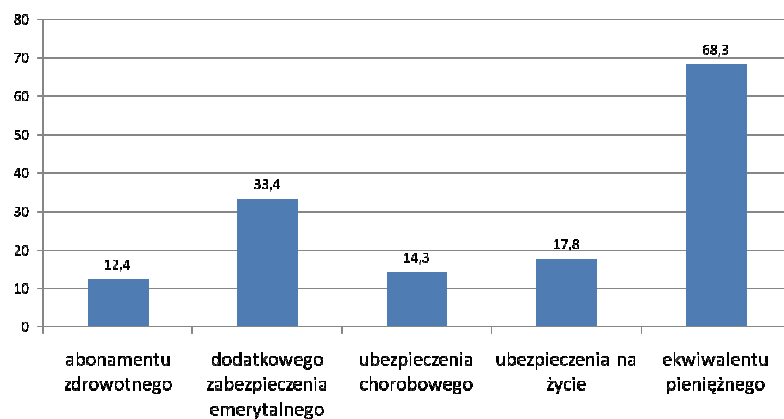
Gdyby przegrał Pan jakiś zakład o 200 zł. i miał do wyboru: zapłacić od razu 200 zł., lub rzucać monetą i albo nic nie płacić, jeśli wypadnie reszka, albo zapłacić 400 zł., jeśli wypadnie orzeł - to co by Pan wybrał?

1. zapłacić 200 zł. od razu
2. rzucać monetą i albo nic nie płacić, albo zapłacić 400 zł.

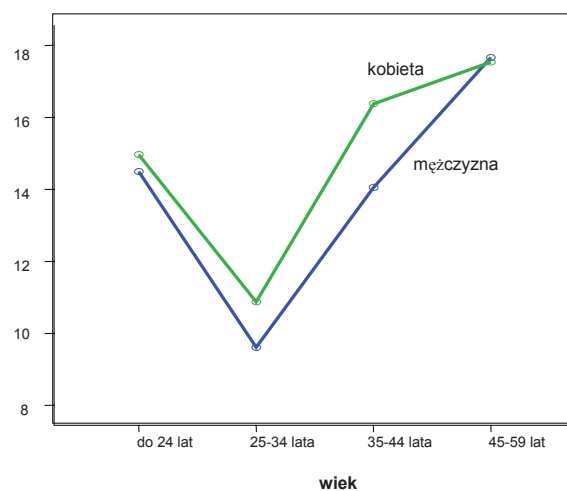
Porównania społeczne – co mnie czeka?

Jeżeli pracodawca zaproponowałby Panu(i) dodatkową formę wynagrodzenia, to najbardziej zadowolony byłby(taby) Pan(i) z (można było wybrać 2 z 7 możliwości)

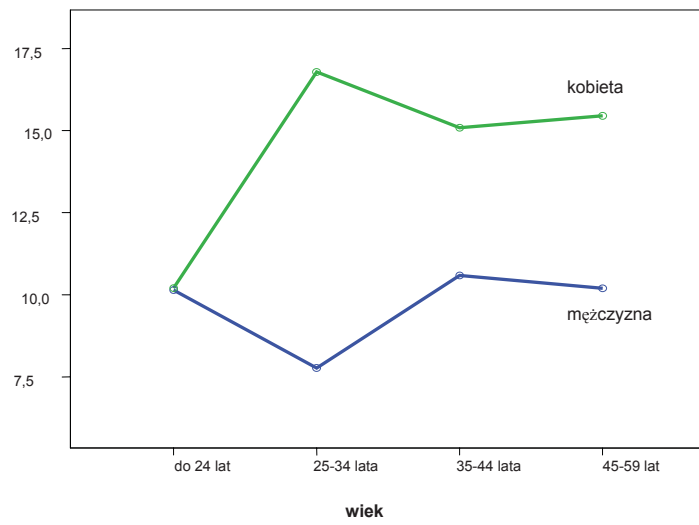

Źródło: Diagnoza Społeczna

Wybór ubezpieczenia chorobowego

Wybór abonamentu zdrowotnego

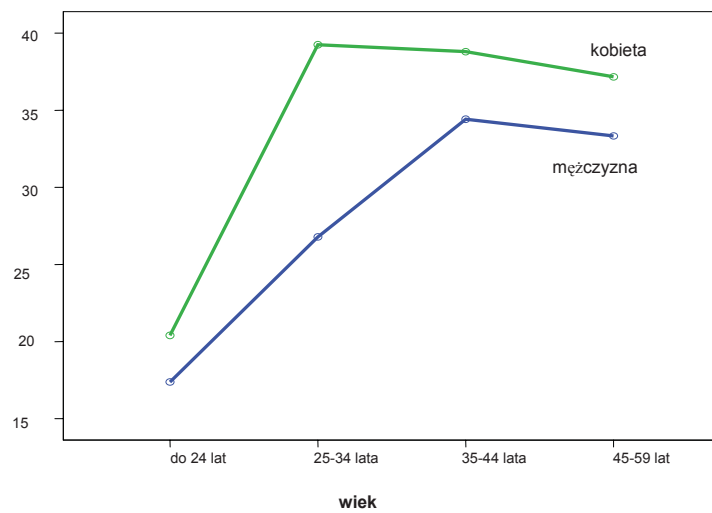

.....

.....

.....

Wybór dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego

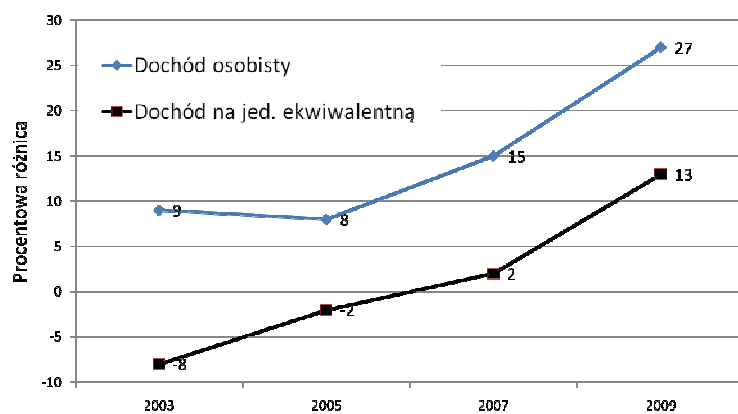
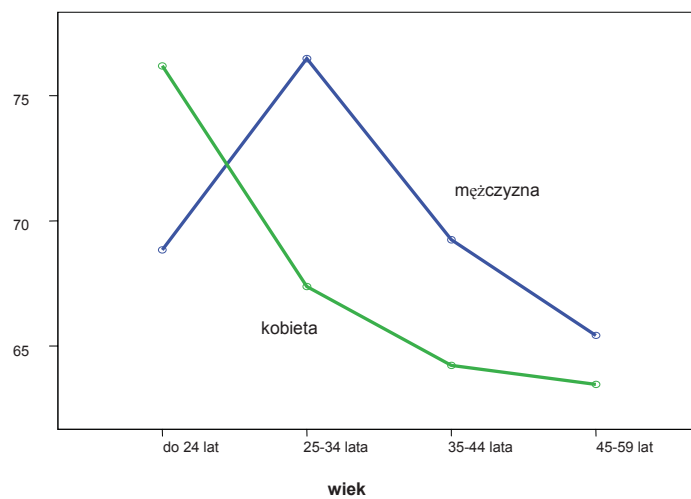

.....

.....

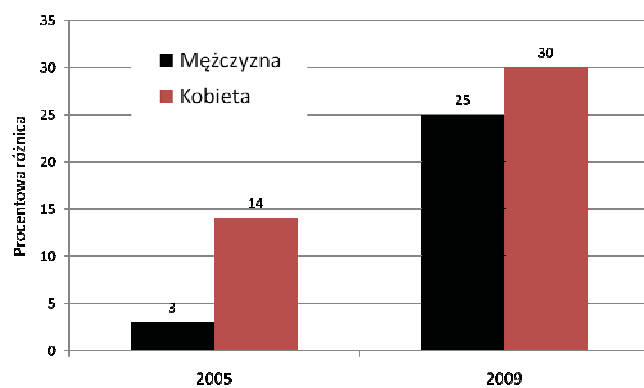
.....

Wybór ekwiwalentu pieniężnego

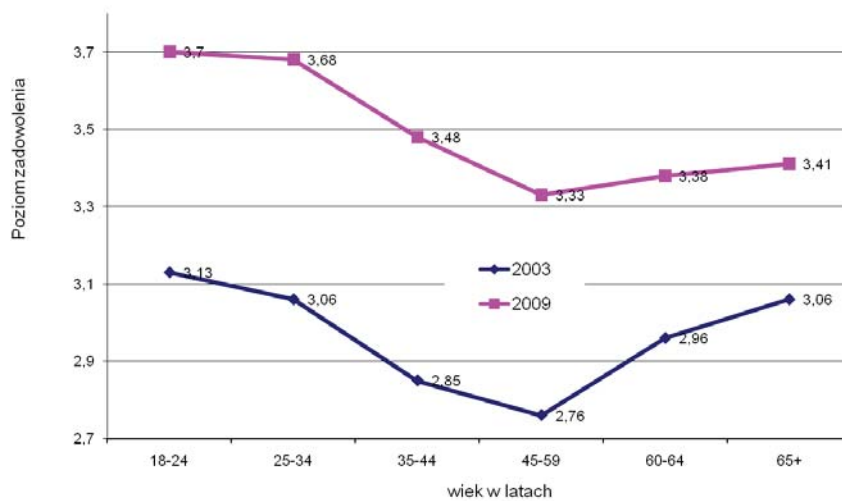
Procentowa różnica między pracownikami sektora prywatnego i emerytami w dochodzie osobistym i dochodzie gospodarstwa domowego na jednostkę ekwiwalentną w latach 2003-2009

Źródło: Diagnoza Społeczna

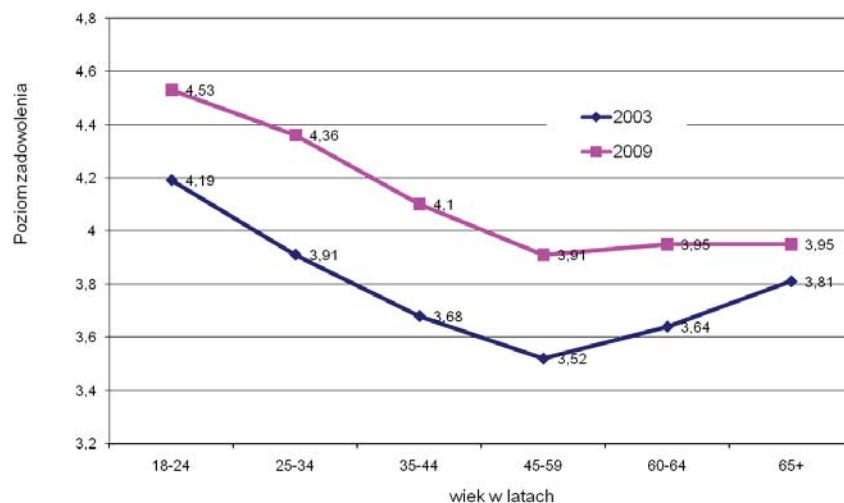
Procentowa różnica między pracownikami sektora prywatnego i emerytami w dochodzie osobistym w zależności od płci w latach 2005 i 2009

Źródło: Diagnoza Społeczna

Poziom zadowolenia z obecnych dochodów rodziny (na skali 1 – bardzo niezadowolony, 6 – bardzo zadowolony)

Źródło: Diagnoza Społeczna

Poziom zadowolenia z możliwości zaspokojenia potrzeb żywnościowych (na skali 1 – bardzo niezadowolony, 6 – bardzo zadowolony)

Źródło: Diagnoza Społeczna

Polski paradoks polega na tym, że strategia życiowa „jakoś to będzie” jest strategią ciągle racjonalną; wynika to z:

- Braku zaufania do instytucji finansowych
- Poczucia osobistej kontroli nad własnym losem (dam sobie radę nawet jeśli nie poczynię żadnych przygotowań na wypadek nieszczęścia lub starości)
- Nierealistycznego optymizmu obronnego i nierealistycznego pesymizmu ekspansywnego (jeśli wszelkie ubezpieczenia mają mnie jedynie chronić przed czymś, przed czym nie czuję się zagrożony, nie dając żadnych bieżących korzyści – np. w postaci ulg podatkowych – nieracjonalnie byłoby się ubezpieczać)
- Awersji do ryzyka większej niż do straty (co przy braku zaufania do instytucji finansowych nie sprzyja powierzaniu im pieniędzy)
- **Ciągle stosunkowo niedużej, choć szybko rosnącej (nadzieja dla tow. ubezpieczeniowych) różnicy w dochodach osobistych między emerytami i pracownikami** (ojciec ma emeryturę niewiele mniejszą od mojej pensji, więc gdybym miał jeszcze dodatkowo oszczędzać na swoją emeryturę, to byłbym dzisiaj uboższy od ojca-emeryta i przypuszczalnie niewiele bogatszy od niego w przyszłości)

Ulgi podatkowe w III filarze receptą na wyższe emerytury

Adam Sankowski

Pełnomocnik Komitetu Obywatelskiej Inicjatywy Ustawodawczej RAZEM

Prezes Zarządu Polskiej Izby Pośredników Ubezpieczeniowych i Finansowych

Projekt Komitetu Obywatelskiej Inicjatywy Ustawodawczej RAZEM, promujący wprowadzenie ulg podatkowych w III filarze ubezpieczeń społecznych jest z powodzeniem realizowany od 2 lat i w tej chwili znajduje się on w już fazie finalnej. Jako pierwsza inicjatywa obywatelska w tej kadencji Sejmu, projekt nie został odrzucony po pierwszym czytaniu 30 czerwca 2009, ale skierowany do prac w Komisji Finansów Publicznych oraz Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, które powołały 24 września 2009 Podkomisję Nadzwyczajną do rozpatrzenia projektu obywatelskiego ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Według autopoprawki złożonej do Marszałka projekt ma wejść w życie 1 stycznia 2011.

O naszym sukcesie zdecydowała z pewnością słusznie wybrana formuła inicjatywy obywatelskiej, która dzięki pozyskaniu ponad 130 000 podpisów obywateli RP zaistniała bardzo mocno w mediach ogólnopolskich, co w konsekwencji zwróciło na nią uwagę polityków. Komitet RAZEM stał się partnerem umocowanym ustawowo do prac w Sejmie. Ideę wprowadzenia ulg podatkowych w III filarze poparło wiele organizacji rynku finansowego, gospodarczych jak też reprezentujących interesy konsumentów: Polska Izba Ubezpieczeń, Związek Banków Polskich, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, Izba Zarządzających Funduszami i Aktywami, Polska Izba Pośredników Ubezpieczeniowych i Finansowych, Europejska Federacja Doradców Finansowych, Polska Izba Brokerów Ubezpieczeniowych i Reasekuracyjnych, Krajowa Izba Gospodarcza, Business Center Club, Fundacja Edukacji Ubezpieczeniowej przy Rzeczniku Ubezpieczonych oraz Stowarzyszenie na Rzecz Bezpieczeństwa Finansowego Obywateli RP. Opinie i ekspertyzy są dostępne na stronie www.pipuif.pl.

Jednak to nie forma, ale sam przedmiot projektu ustawy, rzeczywista potrzeba Polaków, jak i polskiej gospodarki stworzenia skutecznego mechanizmu zachęcającego do budowania długoterminowych oszczędności emerytalnych, stanowi o sile tej inicjatywy. Komitet RAZEM przy współpracy z Polską Izbą Pośredników Ubezpieczeniowych i Finansowych oraz Polską Izbą Ubezpieczeń zadbał o najlepsze zaplecze merytoryczne, na których zlecenie zostało przygotowanych szereg ekspertyz, w tym prof. dr hab. Tadeusza Szumlicza, odnośnie problemu wieku emerytalnego oraz prof. dr hab. Witolda Modzelewskiego dotycząca skutków dla budżetu proponowanych rozwiązań. Profesor Tadeusz Szumlicz, kierownik Katedry Ubezpieczenia Społecznego w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, zajmuje się problematyką emerytalną od kilkunastu lat i jest jednym z największych autorytetów w tej dziedzinie w Polsce. Jego opracowanie w sposób jednoznaczny wskazuje na konieczność wyrównania i wydłużenia wieku emerytalnego w Polsce. Zawiera również przegląd rozwiązań wprowadzanych we wszystkich krajach Unii Europejskiej, które bez wyjątku podnoszą i wyrównują wiek emerytalny kobiet i mężczyzn. Profesor Witold Modzelewski, były Minister Finansów, obecnie prezes Instytutu Studiów Podatkowych, oprócz argumentów merytorycznych przemawiających za wprowadzeniem ulgi podatkowej na zabezpieczenie emerytalne w III filarze, przygotował też wyliczenie skutków dla budżetu, które zostały oszacowane po złożonych 30 kwietnia 2010 do marszałka Sejmu autopoprawkach na poziomie 113 mln. zł. w 2012 roku.

Reforma systemu emerytalnego przeprowadzona w 1999 roku zakładała koncepcyjnie oprócz I filaru (ZUS) i II filaru (OFE) zbudowanie silnego III filaru czyli dodatkowych dobrowolnych oszczędności na cele emerytalne. To właśnie silny III filar miał być podstawą reformy gdyż przykładowo średnio zarabiająca kobieta w starym systemie miała zabezpieczoną stopę zastąpienia na poziomie 67% podczas gdy nowy (I i II filar łącznie) zapewnia zaledwie 43%. Oznacza to, że w przypadku pensji 3000 zł. emerytura tej kobiety w starym systemie była o 50% wyższa, tzn. 2010 zł. a nie 1290 zł. W przypadku mężczyzn, stary system zapewniał emerytury o ok. 15% wyższe. Ze względu m.in. na coraz dłuższą średnią długość życia (w Polsce wzrosła w ciągu ostatnich 20 lat o 4 lata), spadający wskaźnik dzietności (z ok. 2 do 1,3) oraz rosnący udział w populacji rencistów i emerytów do pracujących i płacących składki ZUS, reforma przenosząca część odpowiedzialności emerytalnej z państwa na obywateli była koniecznością. Jednak towarzyszyć temu powinna szeroko zakrojona i przemyślana kampania edukacyjno-informacyjna zachęcająca do budowania własnego dodatkowego kapitału emerytalnego. I to właśnie walor edukacyjny ulg podatkowych jest jednym z kluczowych argumentów za ich wprowadzeniem. Ten walor docenia również twórca reformy emerytalnej prof. dr hab. Marek Góra.

Ulgi podatkowe powinny być proste i mocne, zrozumiałe dla każdego Polaka. Porażka IKE wynika właśnie z propagandowego potraktowania tematu. Zwolnienie z podatku Belki oznacza, iż przy inwestycji 1000 zł „zamrożonej” do wieku emerytalnego, przy zysku 5% mamy korzyść podatkową 9,50 zł. Bardzo słaby mechanizm. W efekcie ponad 95% pracujących nie chciało z niego skorzystać, mimo że funkcjonuje już 5 lat. Co gorsza ilość osób oszczędzających w IKE regularnie spada (z ok. 915 tys. na koniec 2007 do ok. 853 tys. w 2008, 809 tys. w 2009

i 803 tys. na koniec I kwartału 2010). I to mimo, iż limit kwoty zwolnionej z podatku Belki wzrósł od początku 2009 z ok. 4000 zł. do ok. 9600 zł. Wniosek jest oczywisty: ten mechanizm się nie sprawdził. Nie zachęca Polaków do oszczędzania, ani co jeszcze gorsze, w ogóle nie zachęca ich do myślenia o finansach i emeryturze.

Projekt Komitetu RAZEM zakładając możliwość odpisania od podstawy do opodatkowania kwoty przeznaczonej na dodatkowe zabezpieczenie emerytalne wprowadza rozwiązanie proste i mocne. Dziś zarabiając 1000 zł. płacimy podatek np. 18% i możemy sami zainwestować 820 zł. zaś po wprowadzeniu ulgi inwestowane byłoby całe 1000 zł. Do tego dopisywane były by osiągnięte zyski. Skoro państwo nie jest w stanie zabezpieczyć emerytur na wystarczającym poziomie, to nie powinno opodatkowywać kwot, które obywatele sami przeznaczają na ten cel. To rozwiązanie zakłada ujednoczenie systemu i tak jak w I i II filarze składki nie są opodatkowane a opodatkowane, jest świadczenie, ten sam mechanizm powinien obowiązywać w III filarze (proponowany jest limit do 4800 zł rocznie).

Taki mechanizm zrozumie każdy Polak i się nim zainteresuje. A przede wszystkim będą to osoby mało i średnio zarabiające, kobiety oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą płacące minimalne składki ZUS.

Dzięki temu będzie możliwa podstawowa edukacja finansowa dorosłych Polaków (innym równoległym, bardzo ważnym tematem jest edukacja finansowa młodzieży szkołach średnich, gdzie postulujemy wprowadzenie finansów osobistych jako dodatkowy przedmiot maturalny). Kluczową informacją, która powinna być powszechnie znana, jest wysokość miesięcznej dodatkowej emerytury jaką możemy mieć ze zgromadzonego kapitału. W wieku 65 lat jest to ok. 0,5%. Oznacza to, że aby mieć dodatkowo 500 zł powinniśmy zgromadzić 100 000 zł, aby mieć 1000 zł nasz kapitał emerytalny powinien wynosić 200 000 zł. Gdyby ta informacja była powszechna, media nie robiłyby „sensacji” z pierwszej emerytury z OFE 24 zł. Bo to po prostu 0,4% (dotyczyło kobiety w wieku 60 lat) z 6000 zł zgromadzonych przez 10 lat. Kolejną kwestią jest jak zebrać 100 000 zł zakładając realistycznie np. 5% zysku rocznie. Mając 40 lat oszczędzania przed sobą (zaczynając np. w wieku 25 lat) wystarczy ok. 70 zł miesięcznie. Przy horyzoncie 30 lat potrzeba już oszczędzać 125 zł miesięcznie, przy 20 latach jest to 250 zł a przy 10 latach ok. 650 zł.

Bardzo istotne jest uświadomienie wszystkim Polakom tych prawideł finansowych. One są podstawą niższych emerytur kobiet, które żyją dłużej, a płacą składki krócej. Dlatego też wcześniejszy wiek emerytalny jest fałszywym i tylko pozornym przywilejem. Mając 2 pracowników w wieku 60 lat, kobietę i mężczyznę, kogo zwolni pracodawca? Wcześniejszy wiek emerytalny kobiet jest to faktycznie psychologiczne wypchnięcie z rynku pracy. W rzeczywistości Polki przechodzą na emeryturę w wieku 56 lat, a Polacy 58, najwcześniej w Europie. Nas na to po prostu nie stać. Kiedy Bismarck wprowadzał wiek emerytalny 60/65 lat średnia życia wynosiła 47 lat. Dzisiaj żyjemy dużo dłużej i powinniśmy dłużej pracować, przynajmniej do 67 roku życia o czym ostatnio pisał m.in. prof. Marek Góra. Jak wykazuje ekspertyza prof. Tadeusza Szumlicza, we wszystkich krajach UE jest ten sam trend zrównujący i podwyższający wiek emerytalny kobiet i mężczyzn.

Projekt Komitetu RAZEM ma szansę wypełnić tę lukę informacyjno-edukacyjną, zachęcić Polaków do długoterminowego oszczędzania zapewniając tym samym wyższe emerytury oraz tworząc krajowy kapitał dla naszej gospodarki, niezbędny do wzrostu gospodarczego oraz zwiększenia ilości miejsc pracy. Postulowane rozwiązanie zapromuje także dłuższą aktywność zawodową osób po 50 roku życia, jak również pomoże we wprowadzaniu koniecznych zmian dotyczących zrównania i wydłużenia wieku emerytalnego. W tym celu zostały wprowadzone 2 autopoprawki zakładające możliwość odpisywania ulgi od wszystkich dochodów poza dochodami z rent i emerytur (zachęta do pracy chociaż w niepełnym wymiarze czasu dla tzw. „młodych emerytów”) oraz korzystania ze zgromadzonego kapitału po osiągnięciu 67 roku życia. 2 kolejne autopoprawki: obniżenie postulowanej kwoty ulgi z 12 000 zł do 4 800 zł rocznie oraz zastosowanie tej samej korzyści podatkowej (tj. 18%) dla osób znajdujących się w wyższym progu podatkowym, skutkują bezpośrednio dużo niższym kosztem dla budżetu, jak też jednoznacznie wskazują grupę, do której skierowany jest projekt: osoby najmniej zarabiające.

Projekt Komitetu RAZEM to szansa na wyższe emerytury Polaków, wzmocnienie krajowego kapitału długoterminowego oraz szybszy rozwój gospodarczy. Miejmy nadzieję, że politycy z tej szansy skorzystają.

Adam Sankowski

Pełnomocnik Komitetu Obywatelskiej Inicjatywy Ustawodawczej RAZEM

Prezes Zarządu Polskiej Izby Pośredników Ubezpieczeniowych i Finansowych

III filar - recepta na wyższą emeryturę

Stan i rozwój rynku produktów emerytalnych

dr Michał Herbich

 Trio Management

Polska Izba Ubezpieczeń, Warszawa, 25 maja 2010

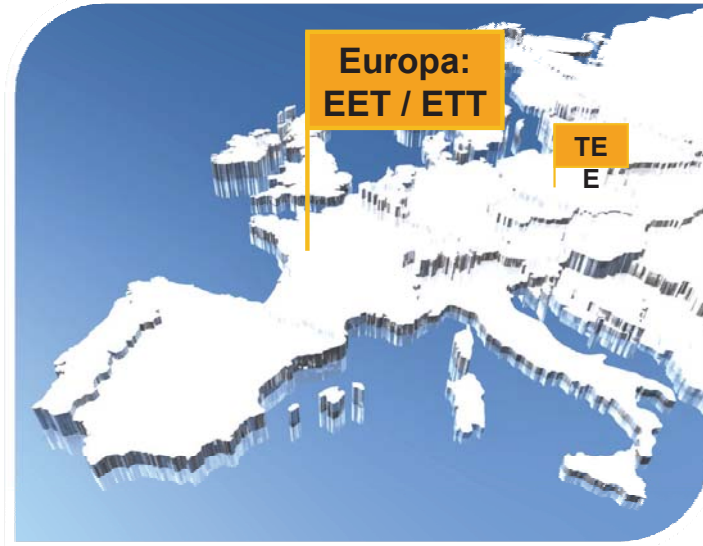
PLAN

- Polska na tle Europy
- Stan pierwszych dwóch filarów
- Po co III-ci filar - motywy
- Elementy propozycji PIU
- Skutki dla emeryta

Dlaczego trzeci filar. Polska na tle Europy.

Rozwiązania podatkowe:

- ✓ **EUROPA:** dominujące rozwiązanie podatkowe w III-cim filarze: *exempt-exempt-taxed* (EET); podobnie jest w II-gim oraz w I-szym filarze.
- ✓ **POLSKA:** IKE - funkcjonuje jako TEE (inaczej niż I-szy i II-gi filar).

Dlaczego trzeci filar. Stan dwóch pierwszych filarów.

Obecne dwa filary:

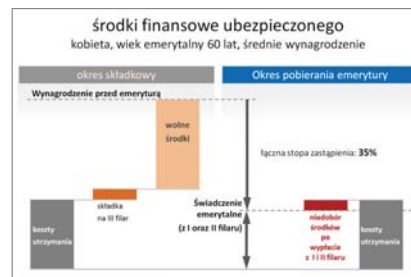
Składki:

- 12,22% wynagrodzenia → FUS
- 7,30% wynagrodzenia → OFE
- Czyli podział składki: (FUS, OFE) = (63%, 37%)

Stopy zastąpienia* (K, M):

- FUS: (17%, 26%)
- OFE: (18%, 32%)
- Czyli udział środków OFE w świadczeniu: (52%, 55%)
- Stopy zastąpienia FUS oraz OFE ogółem: (35%, 58%)

* dla średniego wynagrodzenia

II filar:

■ Fundowany

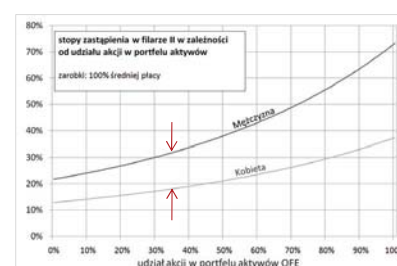
- Średnia roczna stopa zwrotu z jednostki od 1999 w przedziale: 9-11% (dla 14 OFE)
← ale dwa kryzysy,
- wysokie opłaty dystrybucyjne (do 2009):
o 3-4% mniej (efektywnie, średniorocznie).
- W tym samym okresie - średni wskaźnik waloryzacji FUS: 7,5%.

- Udział akcji ograniczony do 40% (średnio 35%)

■ Obowiązkowy

■ EET

Hipotetyczny udział akcji w OFE Oczekiwana stopa zastąpienia

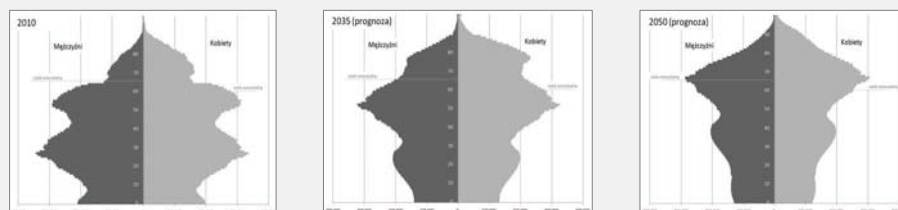
ISTOTNE ZMIANY W STRUKTURZE LUDNOŚCI POLSKI

■ Starzenie się społeczeństwa:

- niska dzietność (*TFR*: Polska - 1,4; OECD - 1,6)
- długowieczność (dalsze oczekiwane trwanie życia, obecnie:

Polska: $M(65) = 14,9$; $K(60) = 23,1$; $K(65) = 19,1$;
 OECD: $M(65) = 16,7$; $K(65) = 20,1$;

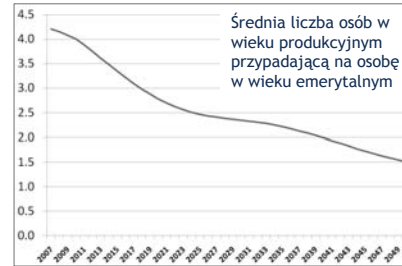
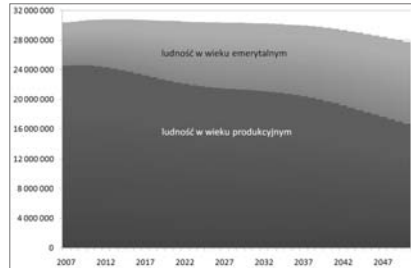
Ewolucja piramidy wieku ludności Polski (2010, 2035, 2050)

Dlaczego trzeci filar. Perspektywy I-ego filaru.

ISTOTNE ZMIANY W STRUKTURZE LUDNOŚCI POLSKI c.d.

- Prognoza liczby ludności w wieku produkcyjnym oraz emerytalnym w Polsce (do 2050 roku)

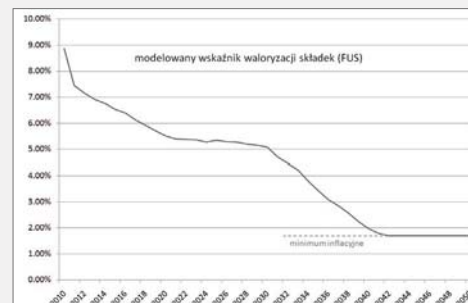

Dlaczego trzeci filar. Perspektywy I-ego filaru.

Wszystkie te czynniki mogą złożyć się na:

- Wzrost obciążeń fiskalnych społeczeństwa:
 - niższy wzrost gospodarczy;
 - mniejsze stopy zwrotu z inwestycji;

- W perspektywie niskie stopy waloryzacji składek (niewydolność kapitałowa):
 - niskie stopy zastąpienia;
 - relatywnie niskie emerytury (większa część z II filaru pomimo niższej składki);

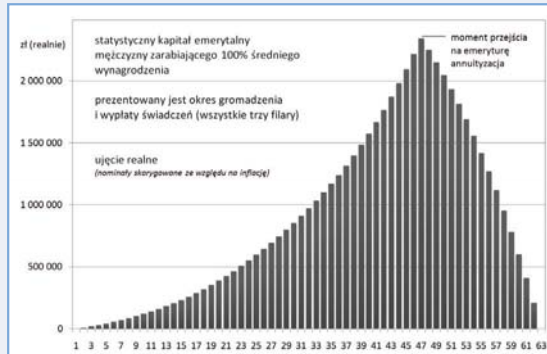
Dlaczego trzeci filar. Podstawowe elementy.

1 2 3 4 5

■ Fundowany

Dwie podstawowe fazy życia kapitału emerytalnego

- Faza składkowa:
 - ✓ Składki oraz
 - ✓ wartość pieniądza w czasie - zysk na kapitale
- Faza wypłaty świadczeń:
 - ✓ Świadczenia oraz
 - ✓ Odsetki - część zysku na kapitale

■ Dobrowolny

■ W schemacie EET

strona ■ 9

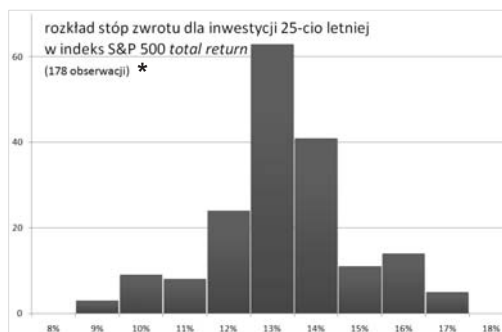
Michał Herbich

Dlaczego trzeci filar. Faza składkowa.

1 2 3 4 5

■ Otwarcie inwestycji na akcje

- wysokie stopy zwrotu
- wysokie ryzyko ALE:
 - ryzyko w długim terminie NIE jest proporcjonalnie większe od ryzyka w krótszym terminie (ryzyko inwestycji 25-letniej jest 2,2 razy większe niż inwestycji 5 letniej);
 - dodatkowo zachodzi zjawisko *mean reversion*;
- Pozytywny wpływ na gospodarkę, rynek kapitałowy, ...

strona ■ 10

Michał Herbich

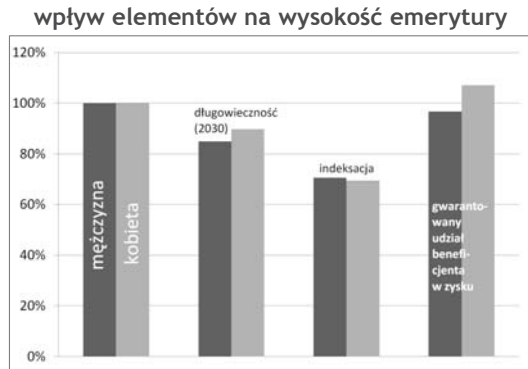
Dlaczego trzeci filar. Faza wypłaty świadczeń.

1 2 3 4 5

■ Elementy annuizacji

(„wysokość rocznego świadczenia jest ilorazem zgromadzonego kapitału do oczekiwanej długości dalszego trwania życia”)

- poprawa długowieczności: ok. 2,5 roku w Polsce, w ciągu najbliższych 20 lat;
- oczekiwanie społeczne 1: wysokość emerytury urealniana - INDEKSACJA
- oczekiwanie społeczne 2: kapitał nadal inwestowany - udział beneficjenta w STOPIE ZWROTU

strona ■ 11

Michał Herbich

Dlaczego trzeci filar. Propozycja PIU.

1 2 3 4 5

ELEMENTY PROPOZYCJI

■ Koncepcja podatkowa - EET:

- Faza składkowa: zwolnienie z podatku dochodowego do limitu rocznego:
 - 2 400 zł - 20/25/30 lat przed emeryturą
 - Skala progresywna później (→)
- Zyski kapitałowe w ramach kapitału uzbieranego na emeryturę: zwolnione z podatku;
- Faza wypłaty świadczeń: objęcie podatkiem dochodowym;

- Brak ograniczeń dla inwestycji w akcje (z ewentualnym limitem - minimum);
- Wypłata w formie renty (przynajmniej ¼ środków)

strona ■ 12

Michał Herbich

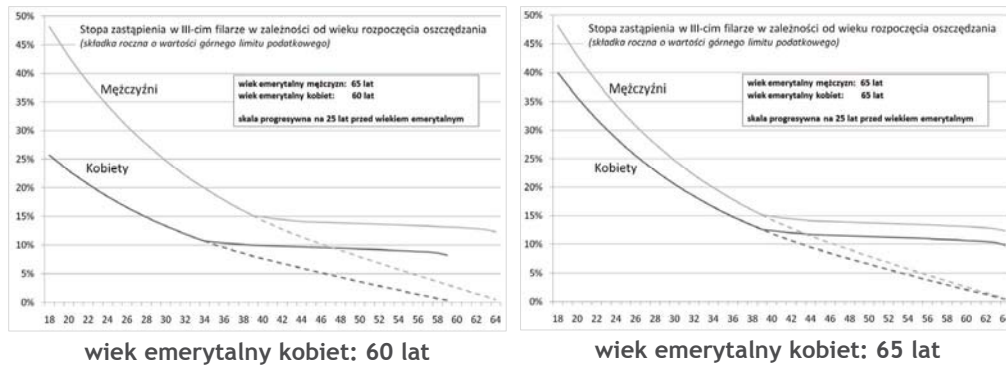
Dlaczego trzeci filar. Propozycja PIU.

1 2 3 4 5

ELEMENTY PROPOZYCJI c.d.

■ Dlaczego skala progresywna?

Stopa zastąpienia w III-cim filarze fundowanym
(składka równa limitowi, limit indeksowany wskaźnikiem wzrostu wynagrodzeń)

strona ■ 13

Michał Herbich

Dlaczego trzeci filar. Propozycja PIU.

1 2 3 4 5

ELEMENTY PROPOZYCJI c.d.

■ Podstawowe założenia modelu populacyjnego

- Ustalony procent nadwyżki w budżecie indywidualnym (gosp. domowego) ponad koszty utrzymania - wartość zbliżona do obecnej średniej wpłaty rocznej na IKE:

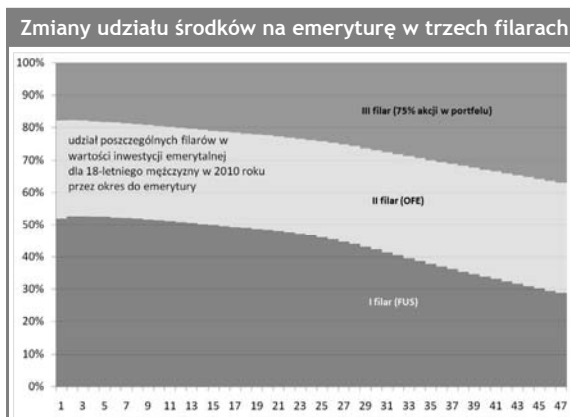
- 2/3 limitu (1600 zł/rok) *albo*
- 4.2% wynagrodzenia brutto (FUS: 12.22%; OFE: 7,30%)

- Inwestycja 75% środków w akcje

■ Skutki dla budżetu państwa

- zmniejszenie/przesunięcie w czasie rocznych wpływów budżetu państwa o:

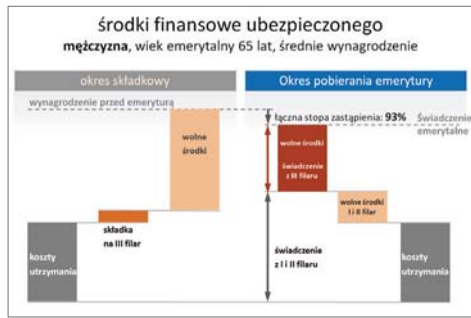
400-700 mln (zależnie od wersji)
wg danych na rok 2010

strona ■ 14

Michał Herbich

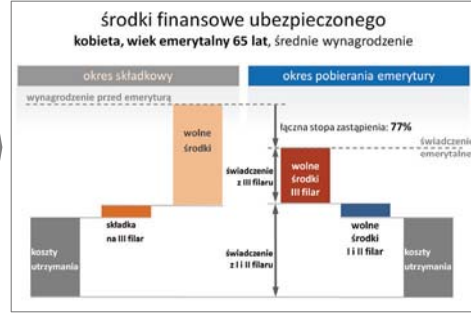
Dlaczego trzeci filar. Stan dwóch pierwszych filarów.

Środki finansowe ubezpieczonego - trzy filary

zrównanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn

Kontakt

Dziękuję

Michał Herbich
+48 513 044 700
m.herbich@triomanagement.pl

POLSKA IZBA UBEZPIECZEŃ